

بررسی تحولات دوره ششم و هفتم مجلس شورای اسلامی

علی محمد حقیقی^۱، حدیثه کولیایی^۲

چکیده

پارلمان یا مجلس در ساختار قدرت سیاسی کشورها دارای جایگاه و اهمیت ویژه‌ای است. مجلس را قوه عاقله هر نظامی قلمداد می‌کنند و آن را تجلی اراده عمومی به حساب می‌آورند که کارویژه آن وضع قانون یا قواعد کلی لازم‌الاجراست. در نظام جمهوری اسلامی ایران به دلیل اهمیت آن در اسلام، تأکید قانون اساسی و رهبران نظام بر جایگاه رفیع مجلس، این مسأله اهمیت ویژه‌ای دارد به گونه‌ای که رهبر نظام آن را در رأس همه امور معرفی کرده‌اند. در این مقاله به بحث مجلس ششم و هفتم پرداخته شده است. اکثر نمایندگان مجلس ششم در دست جناح اصلاح‌طلبان و مجلس هفتم در دست اصولگرایان بود و حوزه عملکرد آنان بیشتر در حوزه مباحث اقتصادی و سیاسی بوده است. هدف این مقاله ارزیابی عملکرد دوره‌های مختلف مجلس چه در داخل مجلس و چه در ارتباط با نهادهای دیگر با تأکید بر فعالیت این گروه‌ها در مجلس می‌باشد. سوال اصلی که در این مقاله قابل بیان است که آیا مجلس ششم و مجلس هفتم در تقابل یکدیگر بوده‌اند؟ فرضیه این مقاله بر این اصل استوار است که هر دو مجلس به خاطر بی‌نظمی‌های گوناگون و نداشتن برنامه مدون و اختلافات نظری در برابر نهاد مختلف در تضاد بوده‌اند.

واژگان کلیدی: مجلس شورای اسلامی، نمایندگان، اصلاح‌طلبان، اصولگرایان.

---

^۱ دکتری علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد لامرد

^۲ دانشجوی دکتری مسائل ایران، دانشگاه آزاد اسلامی واحد لامرد

مقدمه

پرونده دولت‌ها و مجالس بسته می‌شوند، اما تازه قضاوت‌ها شروع می‌شود. برای بررسی عملکرد دو مجلس که در دست دو جناح مخالف بوده است باید به نکاتی توجه کرد ابتدا اینکه کارنامه مجلس ششم و هفتم بیشتر بر رفع مشکلات مردم و جامعه‌ای بوده است که به نمایندگی آنان به ساختمان بهارستان راه یافته‌اند و در جهت منافع ملی بوده‌اند یا نه عکس این قضیه ثابت شده است. برای نقد آنان باید مسائل اقتصادی، سیاسی، اجتماعی را مورد ذره-بین قرار داد که هر یک از این مولفه‌ها به شاخصه‌های کوچکتر تقسیم می‌شوند که تبعات آن در جامعه متبلور می‌شود آیا طیف اصلاح‌طلب و اصولگرا توانستند در مجالس بر مبنای آنچه که به نمایندگی رسیدند وظایف خود را انجام دهند و یا نه به طور خواسته و ناخواسته در جریان طیف جناحی و حزبی خود قرار گرفتند. آیا طرح‌ها و لوایح تصویب شده بر پایه طبقات اجتماعی و یا به صورت فرایند علمی بوده است و یا خیر به صورت گذرا و در عین حال پاسخ به طیف قلیلی بوده است. باید دید طرح‌ها و لوایح مسکوت شده و یا درخواست فوری برای تأیید به لحاظ کار کارشناسی و علمی بوده است و یا باز نیز تحت تأثیر جناح-ها صورت گرفته است.

یکی از نکات برجسته مجلس ششم و مجلس هفتم این بوده است که مجلس ششم مصادف با دولت خاتمی و مجلس هفتم برابر با دو سال آغازین ریاست جمهوری احمدی‌نژاد شکل گرفت. مجلس ششم تحت عنوان «ائتلاف جبهه دوم خرداد» پدیدار گردید. این ائتلاف از گردهمایی ۱۸ تشکل اصلاح‌طلب شکل یافت که یک وجهه اشتراک

داشت و آن اینکه ۱۸ گروه مذکور معتقد به اصلاحات و طرفدار و حامی دیدگاه فکری خاتمی به عنوان رئیس اصلاحات بود. انتخابات ششمین دوره مجلس شورای اسلامی در زمان دولت اول سید محمد خاتمی برگزار شد. پیش از زمان برگزاری انتخابات کشورمان حوادثی چون قتل‌های زنجیره‌ای، صعود تیم فوتبال ایران به جام جهانی ۱۹۹۸ فرانسه و پیروزی بر تیم ملی کشور آمریکا در این مسابقات، کوی دانشگاه تهران، دستگیری دانشجویان و فعالان سیاسی، تشکیل اولین دوره شوراهای شهر و روستا را تجربه می‌کرد. ویژگی خاص انتخابات مجلس ششم این بود که بنابر قانونی که در مجلس پنجم به تصویب رسید، تعداد نمایندگان مجلس شورای اسلامی از ۲۷۰ نفر به ۲۹۰ نفر افزایش می‌یافت. انتخابات در روز سی‌ام بهمن ماه سال ۱۳۷۸ برگزار شد. واجدین شرایط رأی دادن در این انتخابات ۳۸ میلیون و ۷۲۶ هزار و ۴۳۱ نفر بودند که از این تعداد ۲۶ میلیون و ۸۲ هزار و ۱۵۷ نفر در پای صندوق‌های رأی حضور یافتند. میزان مشارکت مردم در این انتخابات ۶۷/۳۵ درصد بود. مجلس ششم از این جهت مجلس اصلاح‌طلبان محسوب می‌شود که اکثریت نمایندگان به نوعی به این جنبش تعهد و یا تعلق خاطر داشتند. در مرداد سال ۱۳۷۹ هنگامی که نمایندگان مجلس ششم قصد بررسی طرح تغییر قانون مطبوعات را داشتند، مقام رهبری طی حکمی به ریاست مجلس شورای اسلامی تغییر قانون مطبوعات را در آن برهه به مصلحت نظام ندانستند و طرح مذکور در تاریخ ۱۳۷۹/۱۵/۰۵ از دستور کار مجلس خارج شد (موثق، ۱۳۸۲: ۱۳۲). مجلس ششم در بعد قانون‌گذاری با نهاد شورای نگهبان مواجه

مجریه به طرز محسوسی نیازهای فوری و ملموس جامعه را با سرعت بیشتری برآورده می‌ساخت و به تدریج نه به عنوان قوه‌ای برابر، بلکه قدرتی برتر در میان قوای سه‌گانه مطرح می‌شد (خلیلی و مظاهری، ۱۳۸۷: ۷۱-۶۹). از نگاه نایب‌رئیس دوم کمیسیون اقتصادی مجلس هفتم، مشکلی در وضع قوانین نداریم معضل اساسی در اجرای صحیح این قوانین است. از نظر وی حدود ۹۰ درصد وقت نمایندگان صرف وضع قوانین می‌شود و تنها ۱۰ درصد و حتی کمتر از آن صرف نظارت بر حسن انجام قوانین وضع شده می‌شود.

آنچه از قوانین بر می‌آید طول هر دوره مجلس ۴ سال است، اما متأسفانه در عمل ما شاهد مدت زمان دیگری هستیم. از هنگام شروع یک دوره مجلس حدوداً ۶ ماه صرف تصویب اعتبارنامه‌ها، تشکیل کمیسیون‌ها و آشنایی با یکدیگر می‌شود. از سوی دیگر یک سال پایانی مجلس، صرف فعالیت‌های انتخاباتی نمایندگان، مانند مصاحبه و سخنرانی در حوزه انتخاباتی خودشان برای موفقیت مجدد می‌شود. مهمترین لایحه و موثرترین اثر فعالیت‌های نمایندگان بر سازوکار و ساختار این لایحه و حضور مستمر در جلسات مجلس و دقت در اظهارنظرها و رأی دادن‌ها مهم و ضروری است. برخی از نمایندگان حتی تا پایان دوره نمایندگی خود به طور معمول ۴ لایحه بودجه را بررسی می‌کنند، نه تنها با سازوکار و روند تصویب لایحه بودجه آشنایی نمی‌یابند بلکه تلاشی نیز در جهت مطالعه و دقت در ردیف‌های بودجه حتی در مورد ردیف‌های مهمی مانند نهادهای هزینه‌بر ندارند.

گشت در بعد سیاسی کارنامه‌ای قابل ملاحظه‌ای دارد نمایندگان اصلاح‌طلب در واکنش به رفتارهای قانون‌گریزانه دادگاه‌ها و توقیف گسترده روزنامه‌ها، بازداشت روزنامه‌نگاران و فعالان سیاسی عکس‌العمل‌هایی از خود نشان داده‌اند (یزدی، ۱۳۸۲، ۱۸). از نگاه یکی از نمایندگان اصلاح‌طلب این دوره، اکثر آنچه را که ما، نمایندگان، به مردم وعده داده بودیم در مجلس عمل کردیم؛ مثلاً ما در بحث اقتصادی وعده کرده بودیم که قانون مالیات را اصلاح می‌کنیم، اصلاح کردیم، قانون سرمایه‌گذاری خارجی را اصلاح می‌کنیم یا می‌نویسیم و در مسائل اجتماعی هم همینطور. وعده اصلاح قانون گزینش را داده بودیم اصلاح کردیم و ...

ما به عنوان کسانی که وعده کرده بودیم کارمان را در مجلس انجام دادیم. اینکه آیا اینها به سرانجام رسیده است یا نه خارج از اختیارات ما بوده است. یعنی قانون مطبوعات در نیمه راه متوقف شد، مسئولش ما دیگر نیستیم. قانون انتخابات که یکی از لویح دوگانه رئیس‌جمهور است اکنون به سرنوشت مبهمی دچار شده است و یا قانون گزینش تصویب شده ولی در مجمع تشخیص مصلحت نظام مسکوت مانده است.

مجلس شورای اسلامی

مجلس دو کارویژه بنیادین دارد: قانون‌گذاری و نظارت بر ساختار قدرت. دو شأن قانون‌گذاری و نظارت، پارلمان‌ها را صدرنشین اندیشه سیاسی- حقوقی دوران مدرن نمود. از منظر تاریخ اندیشه‌های سیاسی مجلس‌ها از نیاز قوه مجریه به هیأت‌های مشورتی پدیدار شدند زیرا شأن اجرایی قوه

نمایندگان آن دوره به مقدار زیادی تندروری و غیرمسئولانه عمل کرده‌اند اما مجلس ششم نهایت تلاش خود را در دفاع از حقوق ملت به کار بست (زیباکلام، ۱۳۹۵). یکی از نمایندگان این دوره عقیده دارد ما اگر قانون و قانون‌مداری را سرلوحه کار همه مسئولان در همه رده‌های مختلف بدانیم عملکرد مجلس ششم را تندرو یا افراط‌گرا نخواهیم دید در قانون اجازه داده شده که یک نماینده مجلس پشت تربیون مسائل و مشکلات کشور را مطرح کند. وظیفه نظارت و قانون‌گذاری که از وظایف اصلی نمایندگان است ایجاب می‌کند که در امور مربوطه دخالت کند. نماینده‌ای که ساکت است یا از تربیون به عنوان ابزاری برای بیان مشکلات یا امر به معروف و نهی از منکر استفاده نمی‌کند نماینده واقعی مردم نیست (جلالی‌زاده، ۱۳۹۴).

عده‌ای مجلس ششم را مجلسی سیاسی می‌دانند در حالی که در گروه مقابل آن را بیشتر مجلسی اقتصادی با تصویب ۲۴۵ لایحه می‌دانند. این در حالی است که ما در دوره مجلس ششم و دوره دوم ریاست جمهوری خاتمی آرام آرام با تقابل میان نهادهای انتخاباتی و نهادهای انتصابی هستیم (یزدی، پیشین). مجلس ششم فعال‌ترین مجلس در بررسی لوایح و طرح‌هایی بود که به شورای نگهبان فرستاده و بازگردانده می‌شد اما مجلس تصحیح می‌کرد اصلاح وظایف حراست‌ها و گزینش، برای بازگشت ایرانیان خارج از کشور و خیلی از طرح‌ها دولت و مجلس همسو بودند و وجود افراد متخصص و کارشناس در مجلس موجب شده بود مشکلات چندانی در آن دوره در سر راه دولت پیش نیاید این حمایت مجلس از دولت و تصویب لوایحی که از طرف دولت

در بعد پایگاه تحصیلی با افزایش تعداد دوره‌های مجلس، تعداد نمایندگان با پایگاه آموزشی دانشگاهی نیز افزایش یافته است. باتوجه به اینکه ایران از یک تنوع قومی، مذهبی و زبانی برخوردار است که گاهی این تنوع سبب تقویت نیروهای مرکزگرای شده و کشور را با بحران مواجه کرده است؛ یکی از مناسب‌ترین ظرفیت‌ها برای اعتمادسازی بیشتر بین اقوام و افکار مختلف و جذب و هدایت آنان به سوی یک آرمان و اندیشه سیاسی مشترک و حفظ تمامیت کشور، وجود نهاد قانون‌گذاری در کشور است. مجلس ایران مشتمل بر ۲۹۰ نماینده است که بنا به قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، هر ده سال، ۲۰ نماینده به آن اضافه می‌شود.

۱- مجلس ششم

در مورد کارنامه مجلس ششم چه افرادی می‌توانند داوری کنند و یا چگونه می‌شود داوری کرد؟ و براساس چه معیاری و شاخصی می‌توان قضاوت نمود. با پایان یافتن مجلس ششم نهادهای مختلف آن مجلس را مجلسی تندرو و افراط‌گرا می‌دانند در حالی که در برخی از نگاه‌های گروه اصلاح‌طلب تندروری مجلس ششم را رد کرده‌اند. صفایی فراهانی یکی از نمایندگان اصلاح‌طلب مجلس ششم دارای ویژگی‌هایی بود و نیروهایی در مجلس ششم بودند زائیده سازماندهی شکل گرفته و کار بیست ساله بودند که برون-داد آن مجلس ششم شد. بعد از مجلس ششم این فرصت از نیروهای حزبی اصلاح‌طلب گرفته شد که بگذارند آنها سازماندهی و توانایی خود را بیشتر کنند (صفایی-فراهانی، ۱۳۹۴). مجلس ششم در اوج جریان اصلاحات به وجود آمد. عمده مشکل مجلس ششم این بود که برخی

انتخاب‌شوندگان باید دارای شرایط و ویژگی‌هایی باشند این شرایط برای هر نهادی که در گزینش داوطلبان دخالتی دارد، احراز شود. بدین‌صورت که هیأت اجرایی لازم است بررسی کنند که دارای شرایط لازم هستند یا نه اگر عده‌ای را یافتند که شرایط را دارا هستند و عده‌ای را که دارای شرایط نیستند، اینجا تکلیف هیأت اجرایی در این دو قسمت روشن است اگر بررسی کردند و کاندیدایی را برای آن شرایط آماده ندانستند، نمی‌توانند هیأت اجرایی آن را تأیید کنند نظارت بر انتخابات که شورای نگهبان آن را بر عهده دارد یعنی ناظر است بر این جریان انتخاباتی.

اگر هیأت اجرایی کسی را که واجد شرایط بوده و آن را واجد شرایط اعلام نکرده است این کار درستی نیست اگر هیأت اجرایی دید کسی واجد شرایط نبوده و تأیید کرده است اینجا هم شورای نگهبان نظارت دارد و این را هم کار نادرستی اعلام می‌کند اگر در قانون شک و شبهه وجود داشت و این سو و آن سو را احراز نکرد قطعاً در آنجا نیز نظارت شورای نگهبان لازم است معنی نظارت استصوابی هم این است. از نظر ایشان نظارت استصوابی با رد حضور کمونیست‌ها وجود داشته است (بی‌نا، ۲۳/۱۰/۱۳۸۲).

الف) تفاوت رد صلاحیت، تأیید صلاحیت و عدم احراز صلاحیت

رد صلاحیت، به این معنا که مسئولین مربوطه علم قطعی و یقینی بر فقدان شرایط موضوع ماده ۲۸ در فرد داوطلب کسب نموده باشند که در این صورت فرد حق شرکت در انتخابات به عنوان نامزد انتخاباتی را نخواهد داشت. تأیید صلاحیت، این معنا که نتیجه تحقیقات انجام شده اثبات می‌نماید که شرایط مندرج در ماده ۲۸ در فرد داوطلب

می‌آمد موجب شده بود دولت نسبت به انجام برنامه‌های خود فعال‌تر شود (جلالی‌زاده، پیشین).

مجلس ششم در این دوره با مشکلات و موانعی نیز همراه بوده است اولین و مهمترین مشکل مجلس ششم عدم تعامل سازنده و روابط حسنه میان شورای نگهبان و مجلس است که با کمال تأسف از نخستین روزهای شکل‌گیری آن تاکنون هاله‌ای از سوءظن و نگاه بدبینانه بر روابط این دو نهاد سایه افکنده است (انصاری، ۱۳۹۲). طبق نظر رئیس مجلس شورای اسلامی دوره ششم قانون اساسی برای انجام انتخاباتی سالم، نظارت را به شورای نگهبان داده است آنچه که محل بحث است حدود این نظارت است. در قانون اساسی لفظ نظارت به کرات ذکر شده است. شورای نگهبان دایره نظارت خود را بسیار گسترده و وسیع می‌داند که ما این را قبول نداریم شورای نگهبان فقط در مورد خودش تفسیر موسع دارد این اشکالات هم بعد از امام (ره) بوجود آمد که باید حل شود (وقایع‌اتفاقیه، ۱۳۸۳).

بحث نظارت استصوابی موضوعی است که چالش‌های فراوانی بوجود آورده است؛ در همین حال دولت وقت نیز با نظارت استصوابی مخالف است اما در عین حال می‌گوید اگر قبول کنیم که این نوع نظارت حق شورای نگهبان است باید ملاک احراز عدم صلاحیت داوطلب باشد نه احراز صلاحیت وی. اما در این خصوص شورای نگهبان نظر عکس دارد و اصرار شورا بر این است که داوطلبان باید احراز صلاحیت شوند. از نظر آیت‌اله رضوانی در قانون اساسی پیش‌بینی شده است که شورای نگهبان بر انتخابات مجلس شورای اسلامی باید نظارت بکند و صلاحیت کاندیدها و افراد داوطلب ورود به مجلس را بررسی نمایند. پس

داشت. اصلاح‌طلبان که قصد شرکت گسترده در انتخابات مجلس هفتم را داشتند با رسیدن خبرهای غیررسمی مبنی بر رد صلاحیت گسترده خود تلاش کردند کاندیداهایی را به صحنه بیاورند که در صورت رد صلاحیت نفرات اصلی آنها جایگزین شوند.

البته اغلب اصلاح‌طلبان پیش‌بینی نمی‌کردند که شورای نگهبان و هیأت‌های نظارت دست به رد صلاحیت گسترده بزنند که علاوه بر نفرات اصلی اصلاح‌طلبان شامل افراد بعدی نیز بشود روز ۲۰ دی همان سال نمایندگان اصلاح-طلب از طرق غیررسمی خبر رد صلاحیت نزدیک به ۹۰ نماینده مجلس ششم را دریافتند شورای نگهبان اعلام رد صلاحیت‌ها را تا دقیقه آخر وقت قانونی نگه داشت در روز ۲۱ دی ماه نماینده‌ای از تهران که صلاحیت‌اش تأیید شده بود که به بیانیه شماره ۱ مشهور است طی نطقی اعلام کرد که نمایندگان مجلس در اعتراض به رد صلاحیت‌ها در مجلس متحصن خواهند شد کربوبی رئیس مجلس که پیش از شروع جلسه که از برنامه تحصن باخبر شده بود تلاش کرد که نمایندگان را منصرف کند او از شورای نگهبان خواست که دلایل رد صلاحیت‌ها را اعلام کند به موازات تحصن نمایندگان در مجلس، رئیس جمهوری و رئیس مجلس نیز تلاش‌ها و رایزنی‌های خود را ادامه دادند آنها در پاسخ به اظهارات جنتی دبیر شورای نگهبان که از رد صلاحیت کاندیدها دفاع کرده و آنها را دارای مفاسد اخلاقی و اقتصادی خوانده بود، اطلاعیه مشترکی صادر کردند که صدا و سیما حاضر به پخش آن نشد. متحصنین تصمیم گرفتند که برای آخرین بار با ارائه طرح سه فوریتی برای اصلاح قانون انتخابات مشکل را حل کنند ولی این

متعین می‌باشد و بنابراین فرد به واسطه تحقق شرایط، حق شرکت در رقابت‌های انتخاباتی را کسب می‌نماید. عدم احراز وجود صلاحیت، به این معنا که ناظران علیرغم انجام تحقیقات گسترده سلباً و اثباتاً نتوانسته‌اند در خصوص شرایط موضوع ماده ۲۸ علم قطعی کسب نمایند. در این حالت از آنجایی که با توجه به توضیحات پیش گفته احراز صلاحیت و شایستگی افراد برای شرکت در انتخابات منوط به احراز و تعیین اوصاف مذکور در فرد می‌باشد داوطلب مذکور تأیید صلاحیت نخواهد شد.

ب) ماجرای تحصن نمایندگان

در مجلس ششم دو بار تحصن صورت پذیرفت یکی به دلیل ماجرای کوی دانشگاه و دیگری برای رد صلاحیت گسترده نمایندگان از سوی شورای نگهبان. تحصن اول به دلیل دومین سالگرد کوی دانشگاه بود ۵ تن از نمایندگان مجلس شورای اسلامی با استفاده از اهرم تحصن در مجلس که رویه‌ای باقی مانده از مجالس دوره مشروطه و ملی شدن صنعت نفت بود را در دستور کار خویش قرار دادند آنها که با هدف آزادی دانشجویان دستگیر شده برنامه‌ای محدود سه روزه تحصن در مجلس را به مرحله عمل در آوردند و با تشکیل کمیته‌ای از سوی رئیس مجلس برای رایزنی با دستگاه قضایی جهت آزادی دانشجویان دستگیر شده قبل از پایان زمان سه روزه به اتمام رسید. از اوایل دی ماه سال ۱۳۸۲ جناح مخالف حملات سازماندهی شده‌ای را از طریق نطق‌های قبل از دستور نمایندگان جناح اقلیت سایت‌های خبری محافظه‌کاران و برخی تریبون‌های رسمی نظام علیه اصلاح‌طلبان آغاز کردند به طوری که واکنش‌های تند کربوبی نسبت به سخنان برخی از ائمه جمعه را در پی

نیز تقریباً بدون نظارت استصوابی برگزار شد. نظارت استصوابی در مجلس چهارم به تصویب نمایندگان رسید. جهرمی سخنگوی هیأت مرکزی نظارت بیان داشته است متأسفانه مجلس ششم در اختیار کسانی است که حدود ۱۴۶ نفر آنها صلاحیت لازم برای در مجلس بودن را نداشتند و بنابر مصلحت‌هایی تأیید شدند (جهرمی، ۱۳۸۶/۰۸/۰۶).

ج) قانون لوایح دوگانه ریاست جمهوری مجلس ششم

لوایح دوگانه که توسط رئیس دولت اصلاحات مطرح می‌شد می‌خواست هم قدرت واقعی رئیس جمهور نشان داده شود و هم بر وظایف اصلی رئیس جمهور تأکید داشت. بحث بر سر این مسأله بود که قانون هرکسی را سر جای خود بنشانند آیا رئیس جمهور به عنوان شخص دوم مملکت مجری قانون اساسی است چه کارهایی را می‌تواند انجام دهد. رئیس جمهور تلاش می‌کرد بحث رعایت قانون و تعیین وظیفه هرکس و عدم تداخل در وظایف را مطرح کند وظایف سه قوه مشخص شود. در این صورت مردم بهتر می‌توانستند بدانند انتظاراتشان را از چه کسی باید بخواهند الان می‌بینیم که مردم انتظاراتی که باید از دولت داشته باشند از نمایندگان مجلس دارند در حالی که از لوله‌کشی آب و درست کردن خانه بهداشت در مناطق محروم و اشتغال جوانان را از نمایندگان مجلس طلب می‌کنند (جلالی‌زاده، پیشین).

د) قانون اصلاح مطبوعات ۵۲

ماجرای اصلاح این قانون از آنجا آغاز می‌شود که مصوبه‌ای در آخرین روزهای مجلس پنجم در باب اصلاح قانون مطبوعات شکل گرفت و بر مبنای آن قوه قضائیه در برابر

طرح از سوی شورای نگهبان رد شد و سرانجامی نیافت. بالاخره متحصنین تصمیم خود را گرفتند: پایان تحصن، استعفا از سمت نمایندگی و عدم شرکت در انتخابات مجلس هفتم (وقایع اتفاقیه، پیشین). شورای نگهبان رد صلاحیت ۸۲ نفر از نمایندگان مجلس را اعلام کرد. گفتنی است ۶۰ درصد نمایندگان مجلس ششم که برای انتخابات آتی کاندیدا شده‌اند، به دلیل بند ۱ و ۳ ماده ۲۸ قانون انتخابات یعنی عدم اعتقاد و التزام عملی به اسلام و نظام مقدس جمهوری اسلامی و عدم ابراز وفاداری به قانون اساسی و اصل ولایت مطلقه فقیه رد صلاحیت شده‌اند همچنین به موجب بند ۵ ماده ۲۸ که چند تن از نمایندگان به دلیل آن رد صلاحیت شده‌اند، نداشتن سوء شهرت در حوزه انتخابیه کاندیداها یکی دیگر از شروط ثبت‌نام کنندگان در انتخابات باید باشد و بند ۱ ماده ۳۰ یعنی کسانی که در جهت تحکیم مبانی رژیم سابق نقش موثر داشته‌اند و بند ۳ همین ماده یعنی وابستگان تشکیلاتی و هواداران احزاب سازمان‌ها و گروه‌هایی که غیرقانونی بودن آنها از طرف مصالحه اعلام شده است و بند ۵ همین ماده محکومین به ارتداد به حکم صالحه قضایی و بند ۶ همین ماده یعنی مشهورین به فساد متجاهرین به فسق نیز، عده‌ای دیگر نیز از نمایندگان از شرکت در انتخابات محروم شده‌اند (بی‌نا، پیشین).

در زمان حیات امام خمینی هیچکس جرأت از بیان نظارت استصوابی نکرد مجلس سوم مثل مجلس دوم و مثل مجلس اول بدون نظارت استصوابی برگزار گردید در انتخابات مجلس ششم نظارت استصوابی به دلیل شور اراده و استقامت مردم چنان کند و ناکارآمد شد که مجلس ششم

این یکی از چالش‌های مهم مجلس ششم قانون مطبوعات بود در زمانی که مجلسیان اراده کرده بودند که این قانون را اصلاح نمایند برخی از نمایندگان مجلس آنها را از این کار نهی کرده و خواستار دادن طرح‌های موردی و برای اصلاح این قانون شدند. مخالفین ارائه طرح اصلاح قانون مطبوعات، احتمال تصمیمات اتخاذ شده در خارج از مجلس، برای جلوگیری از این طرح را پیش‌بینی می‌کردند. اما اصلاح‌طلبان که بر سر اعتبار نامه حداد عادل نرمش نشان داده بودند این بار حاضر نشدند بر سر قانون مطبوعات نیز کوتاه بیایند لذا بر ارائه طرح خود اصرار کرده و آن را امضا نمودند اما این طرح با نامه رهبری از دستور کار خارج شد و دیگر تا پایان دوره مجلس ششم هیچگاه نتوانست کوچک‌ترین تغییری در قانون مطبوعات ایجاد کند. زیرا شورای نگهبان به استناد نامه رهبری تمامی طرح‌های اصلاح قانون مطبوعات را خلاف شرع دانسته و رد می‌کرد با مسکوت ماندن طرح اصلاح قانون مطبوعات ارائه طرح‌های تضمین کننده آزادی‌های سیاسی و مدنی مردم، فعال شدن کمیسیون اصل ۹۰، ارائه طرح‌های مربوط به تحقیق و تفحص کاری به جایی نبرد. در اواسط عمر مجلس تنها اهرمی که در دست نمایندگان باقی مانده بود تا از آن استفاده کنند نطق‌های پیش از دستور و یا مصاحبه با خبرنگاران داخلی و خارجی بود اما ناطقین پیش از دستور نیز بعضاً از تعرض مخالفین داخل مجلس و یا احضار به دادگاه‌ها در امان نمی‌ماندند مجلس ششم با برخی از بن-بست قانون‌گذاری‌ها روبه‌رو بود.

مطبوعات اختیارات بیشتری می‌یافت (جعفری‌ایمن-آبادی، ۱۳۹۲: ۹۸). یکی از افراد فعال طرح اصلاح قانون مطبوعات از فعالین روزنامه‌نگار بوده است که در کمیسیون فرهنگی نقش داشته است این طرح زمینه خوبی برای فعالیت روزنامه‌نگاران بود روزنامه‌ها را از مصونیت خاصی برخوردار می‌کرد. بررسی این طرح زیاد طول کشید چند ماهی بود که این طرح در داخل مجلس محل نقد و بررسی افراد بود حتی روزنامه‌نگارانی از بیرون بودند که در اینباره بحث می‌کردند و نظرات خودشان را مطرح می‌کردند مطبوعات رکن چهارم دموکراسی است اگر مطبوعات فضای آزادی نداشته باشد و روزنامه‌نگاران و اهالی مطبوعات از امنیت کاملی برخوردار نباشند کار رسانه‌ای پیش نمی‌رود با کندی و موانع زیادی روبه‌رو می‌شود و نمی‌تواند اهداف لازم را تحقق ببخشد. این طرح می‌توانست در آن زمان تسهیل کننده مسیر برای روزنامه‌نگاران در فضای آن روز باشد. در مطبوعات کسی که در معرض خطر است مدیر مسئول است و بعد به تبع آن گردانندگان نشریه و خبرنگاران و عوامل آن هستند هیچ حمایت مالی از سوی ارگان یا نهاد خاص نمی‌شوند. بستن روزنامه مساوی با سقوط صد خانواده به طور متوسط است این طرح به گونه‌ای پیشنهاد شده بود که می‌توانستند از نظر مسئولان و حمایت جزایی و قضایی تکیه گاهی باشد بحث تشکیل هیأت منصفه و دادگاه علنی مطبوعات بود که می‌توانست مسائل را شفاف‌تر کند و اجازه نمی‌داد هر کسی با کوچک‌ترین بهانه یک نشریه را ببندد نحوه نگاه ایجاد یک فضای امن برای مطبوعات بود (همان، ۸۴).

۲- مجلس هفتم

در آنچه مجلس هفتم را نسبت به تمام ادوار قبلی و شاید بعد از آن متمایز می‌سازد نخست باید به نحوه تشکیل آن اشاره کرد که با رد صلاحیت بیش از سه هزار داوطلب نمایندگی از جمله اکثریت نمایندگان مجلس ششم و همفکران رئیس جمهور وقت شکل گرفت. این رویکرد سبب شد پایین‌ترین نرخ مشارکت در انتخابات مجالس، در این دوره صورت پذیرد (خدیر، ۱۳۸۷). کاندیداهای منتخب مردم در مجلس هفتم برخلاف نمایندگان مجلس ششم که بر توسعه سیاسی تأکید می‌کردند توسعه اقتصادی را در سر لوحه برنامه‌های خود قرار داده‌اند مجلس هفتم با شعار رفع مشکلات معیشتی و اقتصادی مردم فعالیت خود را آغاز کرد اما عملکرد این مجلس در مجموع قابل دفاع نیست. اکثریت تئوریسین‌های اقتصادی مجلس که درصدد اجرای شعارهای خود در قالب وضع قوانین بودند نتوانستند در مسیر علمی و قانونی و براساس قانون برنامه چهارم گام بردارند (آذر، ۱۳۸۶). در موضوع استیضاح، در حالی که در مجلس ششم ما ۴ مورد استیضاح وزرا را داشتیم در مجلس هفتم شاهد فقط ۲ استیضاح می‌باشیم که یک مورد آن در دولت خاتمی بوده است. ویژگی مهم مجلس هفتم این بود که با دو دولت کاملاً متفاوت مواجه بود (نوشیروانی، ۱۳۸۲). بخشی از عمر این مجلس با دولت خاتمی گذشت و بخشی دیگر با دولت احمدی‌نژاد. اما با اینکه اکثریت مجلس اصولگرا بود، با دولت اصلاحات تعامل خوبی برقرار کرد. اصولگرایان راه یافته به مجلس که بیشترین نقدشان به دولت خاتمی بی‌توجهی به مسائل اقتصادی بود و خود نیز با شعارهای اقتصادی در انتخابات شرکت کرده بودند، پس

از حضور در پارلمان کوشیدند برخی از شعارهای خود را اجرایی کنند، به همین منظور طرح تثبیت قیمت‌ها به تصویب رسید. در مجلس هفتم زیر چتر بزرگ اصولگرایی، گروه‌های متعدد اصولگرا با «ذهنیت خاص خودشان» وجود داشتند. همین موضوع عاملی بود تا یکپارچگی جدی بین همه اصولگرایان تحقق پیدا نکند. یک سری به جد دنبال این بودند که هر چه دولت می‌گوید، درست است. یک سری بعد از چند ماه به این سمت رفتند که انتقادات جدی‌تری به دولت نهم داشته باشند و گروهی در میان اصولگرایان، به عنوان مستقل پیدا شدند. در تهران لیست آبادگران توانست اکثریت آرا را برای حضور در مجلس هفتم را کسب نماید (دانش‌جعفری، ۱۳۸۲).

پیش از تشکیل دولت نهم ما پیش‌بینی‌هایی در این خصوص داشتیم که خوشبختانه یا متأسفانه درست از آب درآمد و احساس کردیم همسویی با دولت می‌تواند به توجیه یا تطهیر یا تقدیس بسیاری از سیاست‌ها و رفتارها بیانجامد. بعد از استقرار دولت نهم در مجلس شاهد این رفتار بودیم که یک دولت‌گرایی پارلمانی در حال شکل‌گیری است و به جای اینکه مجلس در رأس امور قرار گیرد این دولت است که در رأس امورات است و چنین وضعیتی اصلاً با روح قانون اساسی ما و تجربه متراکم انقلابی سیاسی در طول یک صد سال اخیر سازگار نبود (افروغ، ۱۳۸۶). مجلس هفتم یک مجلس اصولگرایی بود که با روی کار آمدن دولت نهم که از جنس اصولگرایی بود همگام شدند در مجلس هفتم ما شاهد انشعابات در طیف گروه اصولگرایان هستیم. رایزنی و تعامل کمی در فراکسیون اصولگرایان در حال شکل‌گیری است و از تعامل دوسویه

نیروهای پرتوان همفکر و همراه وارد مجلس شدند اما به دلیل نبود مدیریت صحیح و برنامه فرصت‌های زیادی از دست رفت. تعبیر حداد عادل از مجلس هفتم این بوده است که مجلس پشت دولت بوده است نه در مشت دولت.

الف) طرح تثبیت قیمت‌ها

تقارن سال اول مجلس هفتم با سال آخر دولت اصلاحات، احمد توکلی، نماینده اصولگرای مجلس طرحی را آماده کرد و پیشنهاد داد که به عنوان اصلاح موادی از برنامه چهارم توسعه به تثبیت ۹ قلم کالای بینجامد و ارزانی را به مردم هدیه دهد. حداد عادل در آغاز سال ۱۳۸۴ در دوران مباحثات انتخابات ریاست جمهوری از این مصوبه با عنوان «عیدی به ملت ایران» یاد کرد. ایشان در آخرین کنفرانس خبری نیز این مصوبه را مهم‌ترین تصمیم مجلس هفتم دانست. براساس این قانون، مقرر شده بود از ابتدای سال ۸۴ بنزین در داخل کشور به نرخ بین‌المللی (حدود ۳۵۰ تومان در هر لیتر به نرخ آن زمان) عرضه شود. طرح تثبیت قیمت‌ها که یکی از مهم‌ترین فعالیت اقتصادی محسوب می‌شود بحث بنزین را هم شامل می‌شود مجلس که با افزایش قیمت بنزین مخالف بود در سال آخر این مجلس با قیمت چندین برابری بنزین مواجه شد. نمایندگان مجلس نه تنها از تثبیت قیمت بنزین در سال بعد (۱۳۸۴) و عدم افزایش آن در قانون بودجه سخن گفتند بلکه هرگونه شایعه‌ای را مردود شمردند. در آغاز سال ۱۳۸۵ یکی از نماینده‌ها اعلام کرد «دولت و مجلس به طور کلی و با اصرار با موضوع جیره‌بندی مخالف است.» یک سال بعد (۱۳۸۶) اما بهای بنزین از ۸۰ تومان به ۱۰۰ تومان افزایش یافت و از تابستان همین سال هم سهمیه‌بندی شد. در آغاز

خبری نیست و اگر هم تعاملی وجود دارد بیشتر به صورت یک‌سویه است. مجلس از تمام وزرای پیشنهادی دفاع کرد در حالی که در همان مجلس چند وزیر استیضاح و برکنار شدند (همان).

مجلس هفتم با ۵۹۲ مصوبه که ۹۶ مورد آن با ایرادات شورای نگهبان روبرو شد و ۱۲ گزارش تحقیق و تفحص به کار خود پایان داد آنچه از این مجلس به یاد مانده است، همسویی کامل با دولت است رئیس دولت، رئیس مجلس را رسماً، علناً و کتبا به خاطر ابلاغ برخی مصوبه‌ها پس از استنکاف او از امضا و ابلاغ مورد نقد قرار داد و مورد اعتراض چندانی هم نشد (خدیر، پیشین). مهم‌ترین انتقاد مطرح شده درباره این دوره ضعف نظارتی ذکر شده است بگونه‌ای که علی لاریجانی نیز محور اصلی برنامه‌های خود در جایگاه رئیس مجلس اعلام کرده است (همان). مجلس هفتم با نگاه متفاوتی روی کار آمد از یک جنبه هم دو قوه یک جناحی بودند اما در مسیر کار و عمل با هم به توافق نرسیدند و در خود مجلس اصولگرایان به چند طیف تقسیم می‌شود که طیفی خواهان انتقاد از عملکرد قوه مجریه به لحاظ درست و قانونی بودن و در طیف دیگر تأییدیه هرآنچه از قوه مجریه بود را داشتند حال می‌خواهد آن طرح از سوی رئیس جمهوری کارشناسی شده باشد یا خیر. در ضمن آیا این گروه با دیدگاه‌های کارشناسی شده از سوی خود مجلس با آنان موافق یا مخالف بوده‌اند، و برای همکاری بی‌چون و چرا با قوه مجریه دست به اقدامات جناحی و همراهی کردن دیگر نمایندگان کرد. در این دوره ایران به لحاظ بین‌المللی از استفاده انرژی اتمی محروم شد. مهم‌ترین اشکال مجلس هفتم بی‌برنامگی بود به گونه‌ای که

مورد بررسی قرار داد بین آنچه دولت اجرا می‌کند با آنچه که مجلس قانون کرده فاصله بسیار است. دولت برای برخی از برداشت‌هایش بویژه مواقع کسری بودجه از مجلس هم اجازه نمی‌گرفت دستگاه‌های نظارتی هم گزارش می‌دادند اما آنقدر موارد زیاد شده بود که عملاً امکان برخورد با این دست موارد از بین رفته بود. فقط با مهر محرمانه گزارش‌های مکرر می‌رسید که برداشت‌های نادرستی از حساب ذخیره ارزی شده است. اینکه مجلس چه تصویب کرد، یک حرف است و دولت چه چیز را تصویب کرد نیز یک حرف دیگر؛ نرخ تورم، بیکاری، رشد اقتصادی و ... نشان دهنده این نیست که بودجه‌نویسی و بودجه مصوب مجلس، مسبب آن بوده بلکه این نحوه اجرای دولت روی همان قوانین است که هر یک از این شاخص‌ها را به یک بحران جدی در عرصه اقتصاد تبدیل کرد (حق‌شناس، ۱۳۹۱). انحراف دولت از راهبردهای مصوب نظام با چشم‌پوشی مجلس موجب معکوس شدن برخی از شاخص‌های اقتصادی در سال‌های اخیر شد (نیک‌طلایی، ۱۳۸۶).

ب) انتخاب وزرا

مجلس هفتم در زمینه استیضاح و بازخواست وزرا رکورد شکست. بررسی کابینه محمود احمدی‌نژاد از تاریخ یکشنبه ۳۰ مرداد ۸۴ با حضور ۲۸۴ نماینده آغاز شد و ۴ روز ادامه یافت. وی وزرای پیشنهادی خود را طی نامه‌ای در ۲۳ مرداد به مجلس معرفی کرده بود. فقط ۲ نفر از وزرا سابقه وزارت داشتند. محمد رحمتی که اواخر دولت دوم محمد خاتمی و پس از استیضاح احمد خرم توسط مجلس هفتم به عنوان وزیر راه انتخاب شد و محمد سعیدی که در دولت میرحسین موسوی وزیر راه و ترابری و در کابینه اول

سال ۱۳۸۷ و در پایان عمر مجلس هفتم بنزین آزاد ۴۰۰ تومانی (۵ برابر قیمت طرح تثبیت) و لغو سهمیه‌بندی تا پایان سال وعده داده می‌شود (خدیر، پیشین).

ب) موضوعات اقتصادی

مجموعه اختلافات میان اصولگرایان بهارستان با اصولگرایان پاستور در سال ۱۳۸۴ که فهرست‌وار می‌توان آنها را در اختلاف در چینش کابینه دولت نهم و نقد نخستین لایحه بودجه این دولت خلاصه کرد؛ در سال ۱۳۸۵ جای خود را به انتقادات پیاپی در برابر مواضع دولت بویژه در زمینه اقتصادی واگذار کرد. نوع نگاه اقتصادی مجلس هفتم و دولت نهم با سال اختلافات اقتصادی بدل شد. پرشورترین نشست‌های علنی مجلس در سالی که گذشت جلساتی بود که ژنرال‌های اقتصادی مجلس یک صدا در مقابل درخواست‌های پیاپی دولت در برداشت از صندوق ذخیره ارزی می‌ایستادند و عواقب تورم‌زای آن را هشدار می‌دادند. آرای منفی و پرشمار مخالفت با این لوایح متمم که تا مرز ۱۵۰،۱۷۰ می‌رسید گویای آن بود نظرات کارشناسانه نمایندگان بر آنچه که نمایندگان دولت به عنوان «سیاسی کاری در جریان رأی اعتماد به کابینه» از آن یاد می‌کردند غلبه کرده است (وزیری، ۱۳۸۵).

مجلس از سال ۱۳۸۵ به روند صعودی افزایش نقدینگی در اثر اجرای سیاست‌های خاص اقتصادی دولت نهم پی برده بود سیاست‌های بودجه‌نویسی یا اصلاحیه‌های بودجه‌های پیشنهادی دولت هم درست براساس کنترل این نقدینگی صورت می‌گرفت بیش از آنکه امروز این مشکلات اقتصادی که هسته اولیه آن بالا بودن حجم نقدینگی است به سیستم قانون‌نویسی ربط دهید باید میزان قانون‌گرایی دولت را

در این چند روز که بحث اعتماد در مجلس مطرح بود، بسیاری از مطبوعات تحلیل‌های خاص خود را نوشتند که مجلس بدون بحث و بررسی، به همه وزراء رأی خواهد داد؛ اما نتیجه نشان داد که مجلس سیاسی به معنای سیاسی کاری عمل نمی‌کند ... برای ما مهم نیست که فرد پیشنهادی از مجلس باشد ... مجلس هیچ سهم‌خواهی نسبت به دولت ندارد و رأی ندادن به معنای این نیست که مجلس مایل است، وزراء از میان نمایندگان مجلس باشند» (mashreghnews.ir). با انتخاب احمدی‌نژاد به عنوان رئیس‌جمهور دولت نهم، ایشان اقدام به معرفی افراد برای انتصاب وزارتخانه‌ها نمودند. موضوع رأی دادن و ندادن رأی اعتماد، داشتن تخصص و یا تعهد اجبار کردن نمایندگان به دادن رأی از مباحثی بود که به دادن رأی اعتماد دولت نهم در مجلس هفتم مطرح بود. در این گزینه‌ها آنچه بیش از هر چیز باعث نارضایتی نمایندگان مجلس شده است، ناشناخته بودن ۴ فرد معرفی شده است تا جایی که برخی از اعضای کمیسیون انرژی مجلس از عدم مشورت با اعضای این کمیسیون برای معرفی وزیر پیشنهادی نفت گلایه کردند و حتی رئیس کمیسیون انرژی مجلس شیوه معرفی وزرای پیشنهادی را از شگفتی‌های دولت احمدی‌نژاد عنوان کرده است. از سویی این شائبه از سوی برخی از نمایندگان اصولگرا مطرح شده است که شرط انتخاب وزرا و استانداران سابقه فعالیت در شهرداری و یا رفاقت با باهنر است. «ولی رعیت» عضو کمیسیون اجتماعی مجلس شورای اسلامی، بر این نکته تأکید می‌ورزد که باهنر نقش حساس و کلیدی می‌تواند داشته باشد اما اینگونه نیست که بتواند حرف اول را آخر بگوید وی در گفتگو با ابرار بر شائبه رایزنی‌های خود

محمد خاتمی وزیر جهاد سازندگی بود. بخش عمده‌ای از وزرا ناشناخته یا کمتر شناخته شده بودند و سوابق مدیریت قابل توجهی نداشتند. به نظر می‌رسید با توجه به اینکه اکثریت مجلس از اصولگرایان بودند تمام وزرای پیشنهادی موفق به دریافت رأی اعتماد شوند، اما ۴ نفر از وزرای کلیدی کابینه رأی اعتماد نگرفتند و بدین ترتیب کابینه نهم تنها کابینه‌ای در تاریخ انقلاب شد که ۴ تن از وزرایش در همان آغاز به کار دولت، نتوانستند رأی اعتماد مجلس را کسب کنند (didban.ir). کابینه‌های اول رؤسای جمهوری به پاس حمایت از آراء مردمی کاملاً تأیید می‌شدند تا چنین برداشت نشود که رئیس‌جمهور در اولین روزهای مدیریتی نمی‌تواند در انتخاب همکارانش حرف آخر را بزند. با این وجود مجلس هفتم در اینبار با اقامه استدلالاتی که بدان اشاره خواهد شد اولین تجربه را در تاریخ جمهوری اسلامی ثبت کرد؛ آنجا که از ۲۱ وزیر معرفی شده توسط احمدی‌نژاد چهار نفر را ناکام گذاشت. در طول سال‌های پس از انقلاب کابینه پیشنهادی تمامی رؤسای جمهوری در دور اول بطور کامل از سوی مجالس تأیید می‌شد و اولین بار بود که افرادی از کابینه اول رئیس‌جمهور موفق به کسب رأی اعتماد نمی‌شدند در این بین مجلس و حامیانش در برابر انتقادات صورت گرفته به آراء شکننده نخستین کابینه محمود احمدی‌نژاد، دلایلی را عنوان می‌نمودند. برای مثال غلامعلی حداد عادل رئیس وقت مجلس در پاسخ به سوال خبرنگاران می‌گوید: «این نشانه اختلاف یا عدم همکاری مجلس با دولت نیست، بلکه نشانه آن است که دولت قوی‌تری تشکیل شود. وی در پاسخ به سوالی مبنی بر تشکیلاتی بودن عدم رأی به چهار وزیر پیشنهادی گفت:

دیدگاه‌های جناحی را کنار گذاشت و بر مبنای کار کارشناسی و علمی آن را در بوته ارزیابی قرار داد اما باز یک نکته قابل توجه که اینجا مطرح می‌شود این است جامعه و مردم کشور ما در یک فرهنگ گذار از سنت به مدرن است. خیلی از مردمی که نمایندگان رأی دادند در پس فکری-شان احتمالاً این مسأله بوده که آیا اگر به این نماینده رأی بدهم آیا می‌توان آنچه که از سنت‌ها است یا از آنچه آیا می‌تواند ما را به سمت جلو و پیشرفت ببرد یا خیر؟ این عقبه فکری صحت ندارد که جناح اصول‌گرا همیشه حافظ منافع سنت‌ها و جناح اصلاح‌طلب دشمن سنت‌ها و دوستدار پیشرفت بوده است بلکه خیلی از اصولگرایان در جهت پیشرفت کشور گام‌هایی نیز برداشته‌اند. آغاز مجلس ششم همراه با ارائه و بررسی طرح جنجالی اصلاح قانون مطبوعات که با هدف کاهش نظارت و کنترل به مطبوعات کشور صورت گرفت و پس از فراز و نشیب‌های زیاد و تشنج‌آفرینی در افکار عمومی سرانجام مسأله با حکم مقام معظم رهبری مبنی بر کنار گذاشتن این طرح و توجه به مسائل اصلی مردم پایان یافت. در این مجلس قوانین و لوایح مناسبی صورت گرفت. یکی از مصوبات جنجالی مجلس هفتم طرح تثبیت قیمت‌ها بود که براساس آن دولت خاتمی را از افزایش تدریجی قیمت برخی اقلام یارانه‌دار، همچون سوخت و کالاهای عمومی منع می‌کرد. حداد عادل این طرح را هدیه مجلس هفتم به مردم نامید که این مصوبه منجر به تورم ناگهانی و زیاد پس از سهمیه‌ای کردن بنزین و دورتر شدن از اهداف اصلی برنامه چهارم توسعه (هدفمند کردن یارانه‌ها) گردید.

اعمال می‌کند و حتی با این کار موقعیت خود را در میان اصولگرایان از دست داده است.

نتیجه‌گیری

مجالس در ایران در تعامل با گروه‌های مختلفی بوده است از یک طرف آنان با مردم در تعامل بوده‌اند مردمی که این گروه از افراد را به میز مجلس بهارستان نماینده‌ها برای قدردانی و آنچه حوزه عمل آنان به حساب می‌آید وظیفه-هایشان خدمت‌گذاری از طریق قانون‌گذاری و اجرای نظارت بوده است؛ از طرف دیگر آنان با قوای موازنه خود یعنی قوه مجریه و قوه قضائیه در تعامل بوده‌اند. از طرف دیگر آنان قبل از ورود به مجلس قریب به اکثرشان دست به جناح‌بندی زده‌اند. یک تصور اشتباهی که در میان مردم وجود دارد جایگاه دقیق این قوه‌ها بخصوص جایگاه قوه مقننه و اجرایی را به شکل صحیح نمی‌دانند و گاهی انتظارات بالایی از این نماینده‌ها می‌شود برای بررسی عملکرد و نقد هر یک از این مجالس باید نگاه به وظیفه محوله‌شان یعنی دو بعد قانون‌گذاری و نظارت کرد نه به جنبه جناح‌بندی‌شان، زیرا جناح‌بندی در نهادی مانند قوه مجریه نه در قانون اساسی آمده است و نه به نفع مردمی که آنان را انتخاب کرده‌اند نکته قابل توجه اینکه حتی جرج واشنگتن در دوران ریاست جمهوری‌اش در نامه‌ای به مردم خاطر نشان می‌سازد که جناح‌بندی در هر دو مجلس امری ناشایست و زیانبار است.

باتوجه به اینکه کشور ما دوره‌های جدیدی از دوره‌های مجلس را پشت سر گذاشته است هر یک از این دوره‌ها دارای ویژگی‌ها مثبت و منفی بوده است. برای نقدشان باید

فهرست منابع

- ۱- آذر، عادل (۱۳۸۶)، «گرفتار ضعف کارشناسی، عملکرد اقتصادی مجلس هفتم»، **روزنامه اعتماد ملی**.
- ۲- افروغ، عماد (۱۳۸۶)، «مجلس اصولگرایان واقعی و اصلاح‌طلبان واقعی سیاست روز»، **روزنامه ابرار**.
- ۳- انصاری، مجید (۱۳۸۲)، «تأخیر در قانونگذاری موجب ویرانگری اعتماد عمومی می‌شود»، **سخنرانی در کنگره مجمع روحانیون مبارز**.
- ۴- بی‌نا (۱۳۸۲)، «دلایل رد صلاحیت ۸۲ نفر از نمایندگان مجلس ششم»، **روزنامه شرق**.
- ۵- بی‌نا (۱۳۸۳)، «آخرین دفاع مجلس ششم از قانون منع شکنجه و جرم سیاسی»، **روزنامه وقایع اتفاقیه**.
- ۶- بی‌نا (۱۳۸۳)، «نقطه عطف مجلس ششم»، **روزنامه وقایع اتفاقیه**.
- ۷- بی‌نا (۱۳۸۵)، «مجلس- دولت تعامل یا تقابل، نگاهی به عملکرد مجلس هفتم»، **روزنامه اعتماد ملی**.
- ۸- بی‌نا (۱۳۸۶)، «عضو اصولگرایان مستقل، مهم‌ترین اشکال مجلس هفتم بی‌برنامگی بود»، **روزنامه ابرار**.
- ۹- بی‌نا (۱۳۸۷)، «عیدی سال ۸۷، پایان مجلس هفتم و مروری بر کارنامه آن»، **روزنامه اعتماد**.
- ۱۱- جلالی‌زاده، جلال (۱۳۹۴)، «روایت از خاطرات و مخاطرات مجلس ششم»، **روزنامه اعتماد**.
- ۱۲- جعفری ایمن‌آبادی، ذکریا (۱۳۷۲)، «بررسی جامعه‌شناختی انتخابات دوره چهارم مجلس با تأکید اختلاف‌نظر دو جناح»، **پایان‌نامه مقطع کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات**.
- ۱۳- حق‌شناس، هادی (۱۳۹۱)، «در دولت‌های نهم و دهم نقدینگی حدود ۶ برابر شد»، **روزنامه آفتاب یزد**.
- ۱۴- دارابی، غلامعباس و یوسف‌نژاد، ابراهیم (۱۳۸۶)، «گزارش مطالعه تطبیقی عملکرد مجالس ششم و هفتم»، **مرکز پژوهش‌های مجلس**.
- ۱۵- دانش‌جعفری، داوود (۱۳۸۲)، «مجلس هفتم بر توسعه اقتصادی تأکید دارد»، **روزنامه انتخاب**.
- ۱۶- زیباکلام، صادق (۱۳۹۵)، «بادامچیان خارج بود، فکر می‌کرد اصولگرایان پیروز شده‌اند»، **روزنامه آرمان**.
- ۱۷- شیروانی، نگین (۱۳۸۲)، «بهای اقتصاد در مجلس هفتم»، **روزنامه ایران**.
- ۱۸- صفایی‌فراهانی، محسن (۱۳۹۴)، «مجلس ششم، علی‌مطهری کم داشت»، **روزنامه اعتماد**.
- ۱۹- طلایی‌نیک، رضا (۱۳۸۶)، «مردم‌سالاری، ناکامی مجلس هفتم در نوسازی اقتصادی، بررسی عملکرد مجلس هفتم»، **روزنامه آرمان**.
- ۲۰- مظاهری، علی‌اکبر (۱۳۹۲)، «مطالعه تطبیقی انتخابات هیأت رئیسه دوره اول تا نهم»، **مرکز پژوهش‌های مجلس**.
- ۲۱- موثق، محمد رضا (۱۳۸۲)، **جایگاه مجلس شورای اسلامی در ساختار قدرت سیاسی جمهوری اسلامی، قم: انتشارات بوستان کتاب**.
- ۲۲- یزدی، ابراهیم (۱۳۸۲)، «فضا مساعد نیست»، **روزنامه اعتماد**.

سایت الکترونیکی:

- ۱- بی‌نا (۱۳۴۸)، «چند درصد کابینه‌ها رأی اعتماد گرفتند»، www.didban.ir.
- ۲- هنری، مهدی (۱۳۹۲)، «چرا مجلس هفتم به وزرای پیشنهادی احمدی‌نژاد رأی اعتماد نداد»، www.mashreghnews.ir.